

Himmel J. (2002): Problém původu vod ve vývěru Říčky II. *Speleofórum* 2002, XXI: s.21–24.

Kos P. (2004): „Ochozský problém“ – aneb další nedořešená problematika speleologického výzkumu v jižní části Moravského krasu. – *Speleo (Praha)*, 39: 35–37.

Musil R. a kol. (1993): *Moravský kras. Labyrinty poznání*. – GeoProgram. Adamov.

Sobotková K., Šenkyřík M. (1995): Stručná zpráva o činnosti ZO ČSS 6–26 Speleohistorický klub Brno v r. 1994. – *Speleofórum* 95, XIV: 48–49.

Šenkyřík M. (1989–1995): *Novodvorský ponor (Jeskyň č. 1410A Ponorný Hrádek)*. – MS, Výroční zprávy ZO ČSS 6–12 Speleologický klub Brno a ZO ČSS 6–26 Speleohistorický klub Brno za roky 1989–1995.

Šenkyřík M. (2004a): Náčrt paleosystému Malý lesík v jižní části Moravského krasu. Poznámky ke genezi jeskyně. – *Speleofórum* 2004, XXIII: 26–31. Praha.

Šenkyřík M. (2004b): Speleologický průzkum závrtku Zub na plošině Skalka v jižní části Moravského krasu (1994–2004). Objev jeskyně č.1410B Soví komín. – *Acta Speleohistorica*, 1/2004: 1–35. Brno.

Vrána M. (1988): Jeskynní výzkum u Březiny. 40 let trvání Březinské skupiny Speleologického klubu Brno. – *Knih. Čes. Speleol. Spol.*, 12. Praha.

Summary

Discovery of cave No. 1410A Ponorný Hrádek on the Skalka Plateau in the southern part of the Moravian Karst. Results of speleological study of Nové Dvory sinking waters (1989–2004)

Small cave (36 m long and 18 m deep) is very narrow passage situated in nearly unknown area. There is increased carbon dioxide content in cave air.

Objev jeskyně č. 1410B Soví komín na plošině Skalka v jižní části Moravského krasu (1994–2004)

Marek Poustevník Šenkyřík (ZO 6-26 Speleohistorický klub Brno /1989–1996, 2003–2004/, Speleologický průzkum poustevník Marek)

Historie objevu

V roce 1994 objevili členové ZO ČSS 6–26 Speleohistorický klub Brno Marek Šenkyřík (vedoucí průzkumu), Kateřina Sobotková a Jiří Dofek na plošině Skalka v j. části Moravského krasu neznámou prospastíovou jeskyni č. 1410B Soví komín. Bezprostřední impuls k objevným pracím však dal ochozský speleolog Jan Hynšt (Děda Ochoz), který na poč. 90. let 20. století objevil na souřadnicích GPS N 49° 15.337', E 016° 45.367' (±10 m) na jihu náhorní plošiny Skalka, 100 m s. od stěny opuštěného lomu Na Dolínách, do té doby neznámý závrt. Jednalo se o jen 50 cm hlubokou nálevkovitou vsedlinku na povrchu náhorní plošiny, která byla tak nenápadná, že z počátku nebylo vůbec jisté, zda se opravdu jedná o krasový jev, či o pouhou anomálii přírody. Proto zdev roce 1993 J. Hynšt zahájil prvotní speleologický průzkum. Prokopal se do hloubky 1,2 m, ale jeho průzkum vyzněl nejednoznačně. Výkop odhalil pouze profil tvořený hnědou lesní hlínou s vápencovou sutí a jednou stěnou se opřel o škrupový kámen. Protože do větší hloubky se J. Hynšt při svém věku a osamělosti již kopat neodhodlal, nabídl a přenechal toto pracoviště k dořešení Marku Šenkyříkovi. Když mi tehdy v r. 1993 J. Hynšt lokalitu ukázal, byla to pouhá metr hluboká díra v lese, na níž nebylo nic moc speleologicky zajímavého, a nebylo proto zřejmé, proč zde Děda Ochoz vlastně kope. Teprve při pozornějším pohledu jsem si však všiml, že Hynštova sonda je ve skutečnosti vedena na dně téměř neviditelného závrtku, o průměru asi 6 m a hloubce pouhých 50 cm. Rozhodli jsme se, že zde provedeme řádný speleologický průzkum, a proto jsme navštívili majitele lomu Skalka s. r. o., v jehož dobývacím prostoru se měl závrt nacházet. Pan majitel lomu nás pozorně vyslechl, ale v zápětí nás však poslal pryč se slovy, že k nám na dvorek taky nechodí sbírat slepičáky. To se psal rok 1993. Po této zkušenosti jsem nazval toto skryté místo v lesích Skalky konspiračně ZUB (tzn. Závrt u borovice) a následně jsme zde zahájili průzkum, o němž jsme už nikde nemluvíli, ani nepsali.

Hloubení průzkumné sondy se ujal v roce 1994 M. Šenkyřík. Z hloubky 1,2 m, dosažené Janem Hynštem, jsem se následně v osamění prokopalaž do hloubky 3,5 m. Když transport těžších sedimentů a suti na povrch náhorní plošiny přesáhl možnosti jednoho badatele, přizval jsem si na pomoc Kateřinu Sobotkovou (ZO 6–26) a nakonec jsme do našeho lesního tajemství zavedli ještě dalšího člena ZO 6–26 Jiřího Dofka z Nového Dvora.

Vertikální průzkumná sonda procházela depresivně rozpukaným skalním masivem v senilním stavu vývoje, tzn. z geologického hlediska těsně před zhroucením. Všechny čtyři stěny průzkumné sondy tvořily silně rozpukané, ale naštěstí dosud stabilní, skalní bloky. Pozornou prohlídkou struktury závalu jsem však nabył jistoty, že to nespadne, a proto nebylo nutné sondu pažit. Od počátku průzkumu bylo zřejmé, že lokalita je zajímavější, než by se mohlo na první pohled zdát. Při tápavé orientaci mezi zaklíněnými bloky jsem si totiž záhy uvědomil, že průzkumná son-

da je ve skutečnosti vedena přesně v místě zasutěného jeskynního komína. V hloubce 4 m se k naší velké radosti konečně depresivně rozpukaný skalní masiv začal měnit v pevnou litou skálu. Za mimořádně příznivé znamení jsem při hloubení výkopu považoval zejména skutečnost, že zaklíněné kameny jsou prostoupeny pouze velmi mladou hnědou hlínou, která dokazovala, že k zasedimentování podzemních prostor zde došlo relativně velmi nedávno (holocén), což činilo velmi reálné předpoklady pro objev neznámých volných prostor pod úvodním závalem. Mé očekávání se naplnilo v hloubce 5,7 m, kdy se dne 26.3.1995 pod kamenem, vklíněným do tektonické pukliny, náhle objevilo ústí volné propasti. Vhozený kámen padal s duněním přes několik neviditelných etáží dost hluboko pod nás. Ústí propasti však bylo mimořádně úzké, a proto se z trojice objevitelů (M. Šenkyřík, K. Sobotková, J. Dofek) do této 25–30 cm úzké svislé spáry (Kulichovy úžiny) podařilo prolnout pouze Jiřímu „Kulichovi“ Dofkovi. Dne 1.4.1995 J. Dofek za naší asistence odvažně sestoupil na dno „Jižní propasti“. Ocelové pásmo udalo hloubku sestupu pod úroveň plošiny –11,5 m. Jeskynní komín však vedl dál do hloubky, ale byl zatarasen kameny a hlinitým sedimentem. Bylo zřejmé, že jsme ve vstupní části podstatně hlubší propasti, kterou je možné speleologickým výkopem zkoumat do větších hloubek. Abychom však mohli pokračovat v jejím průzkumu bylo nutné se vrátit zpět k těžbě úvodního závalu, tzn. do hloubky pouhých 4,5 m, a v plném profilu pak dál vyklízet Vstupní šachtu. Když jsme si ale uvědomili, že bychom se tím museli prokopat přes téměř deset metrů vysokou vrstvu suti, abychom se dostali do míst, kam již bylo úzkou spárou Jižní propasti vidět, tak jsme jednoho dne již k Sovímu komínu s krumpáčem nepřišli. Na povrchu plošiny by tím totiž vznikla nepřehlédnutelná deponie vytěžených sedimentů, což jsme si vzhledem k utajenému charakteru našeho průzkumu již nemohli dovolat. Pouze v zimních měsících jsme k ústí Zubu opakovaně přicházeli při hledání mrazových ventálů, ale ke svému zklamání jsme vždy byli nuceni konstatovat, že propastka nedýchá, a že její ústí není ojištěné ani jediným krystalkem námrazy. Vzhledem k tomu, že závrt Zub se nachází na vysoce položeném místě náhorní plošiny (423 m n.m.), tzn. v nejvyšším místě hypotetické neznámé podzemní prostory, byl to signál toho, že propast pod závrtkem Zub je ve větší hloubce hermeticky uzavřena sedimenty. K ústí závrtku totiž míří na povrchu náhorní plošiny téměř neviditelný, jen asi 1 m široký a max. 50 cm hluboký, přítokový žlábek, který lze v terénu vystopovat do vzdálenosti 100 m. Závrt Zub pravděpodobně ve velmi nedávné době sloužil jako malý inundační ponůrek nepatrnému potůčku, vznikajícímu při tání sněhu. Tento potůček pravděpodobně vznikl na povrchu plošiny ve středověku, kdy byla náhorní plošina v důsledku intenzivního vápenictví jistě značně odlesněná, což podporovalo vznik jarních stroužek. Průtok potůčku odhadu-

Motto:

Soví komín
je Boží dílo.
2004

Foto 1 „Neviditelný“ závrtok Zub na náhorní plošině Skalka. Speleologický průzkum v letech 1994–1995 (foto M. Šenkyřík 1995)

Photo 1 „Invisible“ doline of Zub on the Skalka Plateau. Speleological exploration in 1994–1995 (Photo by M. Šenkyřík 1995)

Foto 2 Nenápadné ústí Sovího komína v závrtku Zub při speleologickém průzkumu v r. 1995 (foto M. Šenkyřík, samospoušť, 1995)

Photo 2 Discreet mouth of the Soví Chimney in Zub Doline during speleological exploration in 1995 (Photo by M. Šenkyřík 1995)

Foto 3 Obnovení speleologických prací v závrtku Zub na plošině Skalka v r. 2004. Těžba skalních bloků ze Vstupní šachty propastovitě jeskyně č. 1410B Soví komín (foto M. P. Šenkyřík 2004)

Photo 3 Renewal of speleological exploration in Zub Doline on Skalka Plateau in 2004. The mining of rocky blocks from the Vstupní (Entrance) Shaft in Soví Chimney (cave No. 1410B) (Photo by M. P. Šenkyřík 2004)

ji na max. 1 l.s^{-1} po dobu několika málo dní v roce, nicméně přesto má na svědomí splavení poměrně velkého objemu sedimentů z povrchu plošiny do podzemí Zubu. Při současném stupni zalesnění tento potůček již nikdy do hydrologické funkce nevstupuje.

Když jsme v r. 1995 svůj speleologický průzkum Zubu přerušili, nově otevřenou podzemní dutinu objevila velká sova, která si na toto skryté a odlehle místo v lesích zvykla přilétat za odpočinkem. Spatřil jsem ji zde víckrát, a proto jsem propastovitou jeskyni pod závrtkem Zub pojmenoval jeskyni č. 1410B Soví komín. Současně jsem chtěl tímto pojmenováním zdůraznit speleologicky důležitou myšlenku, že vertikála pod závrtkem Zub není ve skutečnosti propast v pravém slova smyslu, nýbrž šikmo ukloněný jeskynní komín, který stoupal korozně z podzemí vzhůru podél tektonického zlomu, až došlo k jeho fyzickému prolomení na povrch plošiny. Při čištění komína však nebyly učiněny žádné paleontologické, či archeologické nálezy. Úplná absence zvířecích kostí v sedimentární výplni komína tedy dokazuje, že k závěrečnému vrcholovému otevření komína až na denní světlo již nestihlo dojít. Přírodní proces urychlili svojí průzkumnou sondou speleologové. Od přerušení průzkumu zůstal Zub i nadále v centru pozornosti členů ZO ČSS 6-26, kteří sem občas přicházeli, ale průzkumné práce zde již nebyly prováděny. Pouze v letech 1998–1999 začal pronikat na plošinu Skalka z Březinského údolí člen ZO 6-12 Petr Kos, který se rozhodl pořídit první orientační mapu podzemí Zubu, a současně polohu této naší lokality zachytil na s. 9 sborníku Speleofórum '99. V letech 1995–2003 tedy v Sovím komínu nebyly prováděny žádné průzkumné práce. Když jsem se na počátku roku 2004 k Sovímu komínu znovu vrátil, nalezl jsem ho přesně v tom stavu, v jakém jsme ho r. 1995 opustili. Jenom listí a hlíny do podzemí nafoukal vítr víc.

Panna Maria Lurdská: ochránkyně speleologů od Sovího komína

Na počátku roku 2004 došlo díky iniciativě Správy CHKO Moravský kras (RNDr. Antonín Tůma) k obnovení speleologického zájmu o tuto lokalitu. ZO ČSS 6-26 Speleohistorický klub Brno bylo nabídnuto, aby si na závrtku Zub (Soví komín) vyřídila výjimku k průzkumným pracím a Vstupní šachtu této lokality ošetřila instalací betonových skruží. Proto se dne 1.5.2004 u Sovího komína slavnostně sešlo asi třicet speleologů a jejich hostů, aby se zúčastnili pod nedalekou borovicí pozhledání lesního oltářku s votivním obrazem Panny Marie Lurdské – ochránkyně speleologů.

Oltářík z vápencových kamenů pod borovicí u Sovího komína spontánně poskládal na jaře 2004 poustevník Marek. Votivní obraz Panny Marie Lurdské – ochránkyně speleologů namaloval streetworker Miloš Muzikář. Vzhledem k tomu, že speleologové až dosud neměli svého patrona, který by se za ně přimlouval, zvolili jsme za ochránkyni krasových jeskyňářů Pannu Marii Lurdskou, protože se zjevila v jeskyni. Patronkou horníků a historického podzemí však samozřejmě zůstává i nadále sv. Barbora. Požehnání lesního oltáříku i obrazu provedl u Sovího komína paulánský mnich z Vranovského kláštera, kněz otec Václav Groh OM. Tímto slavnostním aktem byl oficiálně zahájen nový speleologický průzkum jeskyň č. 1410B Soví komín.

Obnovení průzkumných prací v r. 2004

Na jaře 2004 jsem zpracoval Projekt speleologického průzkumu Sovího komína, a proto jsem tuto lokalitu ve dnech 21.3. až 3.4.2004 přesně zmapoval metodou fixně stabilizovaného polygonu. Při mapování (zvláště pak osamělém) se badatel navíc nejlépe napojí na duši své jeskyně a na její speleologickou problematiku. Byla to pro mě opravdu hluboká meditace, při níž jsem se znovu vnitřně sjednotil s lokalitou, na níž jsem naposledy bádám před 9 roky. Soví komín za tu dobu nijak nezestárl, já však ano. Při mapování jsem dorazil až ke Kulichově úžině v -5,7 m, která mému tělu opět zabránila ke vstupu do propasti v úseku -5,7 m až -11,5 m (?). Protože jsem potřeboval Soví komín zmapovat v celém jeho rozsahu, tzn. včetně jeho těžce přístupné části pod Kulichovou úžinou, přišel jsem k Zubu dne 23.3.2004 obtěžkán žebříkem, krumpáčem a kýblem přivázaným na laně. S těmito pomůckami jsem pak začal těžit dno Vstupní šachty v hloubce 4,5 m od napadaného listí, větviček a hlíny, a tím jsem nevědomky zahájil nový speleologický průzkum této lokality, jehož dějiny se měly teprve začít psát. Přitom se mi podařilo ústí Kulichovy úžiny očistit natolik, že po vyjmutím zaklíněného kamene se mi podařilo úžinou prolézt. Těsnou vislou spárou, širokou jen 25–30 cm, jsem se pak prolul do úzkého jícnu propasti. O tři metry níž, tzn. v celkové hloubce 8,5 m pod povrchem plošiny, se však můj další vstup opět zastavil, neboť můj hrudník zcela zaplnil prostor úžiny mezi skalními stěnami. Mé nohy se přitom vznášely ve vzduchu nad volným pokračováním propasti, která pode mnou pokračovala ještě asi o 3 m níž. V této pozici jsem se pak v osamění tíše a dlouze kochal krásným pohledem, který se pode mnou a přede mnou rozevřel... To, co jsem uviděl

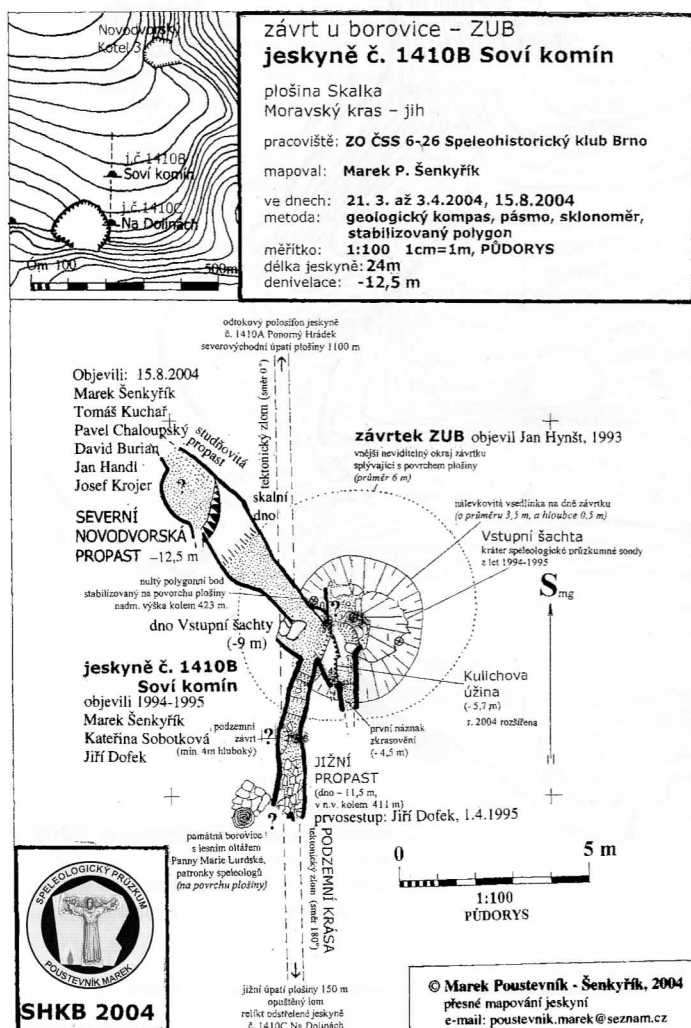
sponzor GPS: **Miloš Žalman, GP s.r.o. Brno**

GP s.r.o. Brno
sponzor geodetické
a měřičské
techniky

1:15 000

mne opravdu překvapilo. Soví komín totiž pod Kulichovou úžinou zcela mění svůj charakter. Zatímco vstupní část Sovího komína v úseku 0 až -5,7 m procházela sborem nehezky rozpukaných skalních bloků, Kulichova úžina již byla skalním prahem, který ústí do lité skály. Před mým překvapeným očima se rozevřel pohled do nitra tektonického zlomu, kterým pukla plošina Skalka od S k J. Zlom na mne zapůsobil opravdu mohutným dojmem, a ve speleologické vizi, která se svápětí dostavila, jsem si připadal, jako bych se nacházel ve vstupní, komínové části velmi vysoké, ale úzké puklinovité chodby, která prochází podzemím plošiny od S k J. Pod závrtkem Zub se nachází největší tektonická porucha, která byla dosud na plošině Skalka objevena. Dne 1.4.2004 jsme spolu s Petrem Nováčkem (ZO 6-12) pomocí akuvrtačky a pyropatronek dokončili rozšiřování Kulichovy úžiny, čímž bylo možné po 9 letech bezpečně sestoupit 5,5 m hlubokou a jen 25–30 cm úzkou spárou, do hloubky 11,5 m na prozatím dno Jižní propasti. V mezivrstevní spáře při dně Jižní propasti jsem našel zrezivělý pajcr, který zde zapomenu l v r. 1995 J. Dofek, podle něhož jsem poznal, že jsem opravdu dosáhl nejhlubšího dna Sovího komína. V hloubce 11,5 m její spára tektonického zlomu Jižní propasti široká 45 cm (což není málo) a směrem dolů má tendenci se ještě více rozšiřovat. Na dně Jižní propasti byl zjištěn podzemní závrtok, vzniklý sesedáváním níže ležících neznámých podzemních prostor. Ze dna závrtku pokračuje na rozhraní sloupce sedimentů a skalní stěny 5–10 cm široká spára hluboká nejméně 4 m, padající šikmo dolů k Z. Větev 2,5 m dlouhá, vsunutá do této spáry dnem závrtku, volně propadla někam dolů, do neznámého pokračování propasti. Tektonický zlom Jižní propasti kříží dvě velmi výrazné mezivrstevní spáry, které prozrazují směr uložení vrstev vápence pod úhlem 21°–31° k V, a jsou proti sobě vzájemně severojižně převrácené. Geologickou zajímavostí jsou na bočních stěnách Jižní propasti výstupky drobných zabložených tmavých štěrčků o průměru 1–1,5 cm, které jsou korozi vupreparovanýmí sedimen-

Obr. 1 Soví komín – půdorys
Fig. 1 Soví Chimney - plan

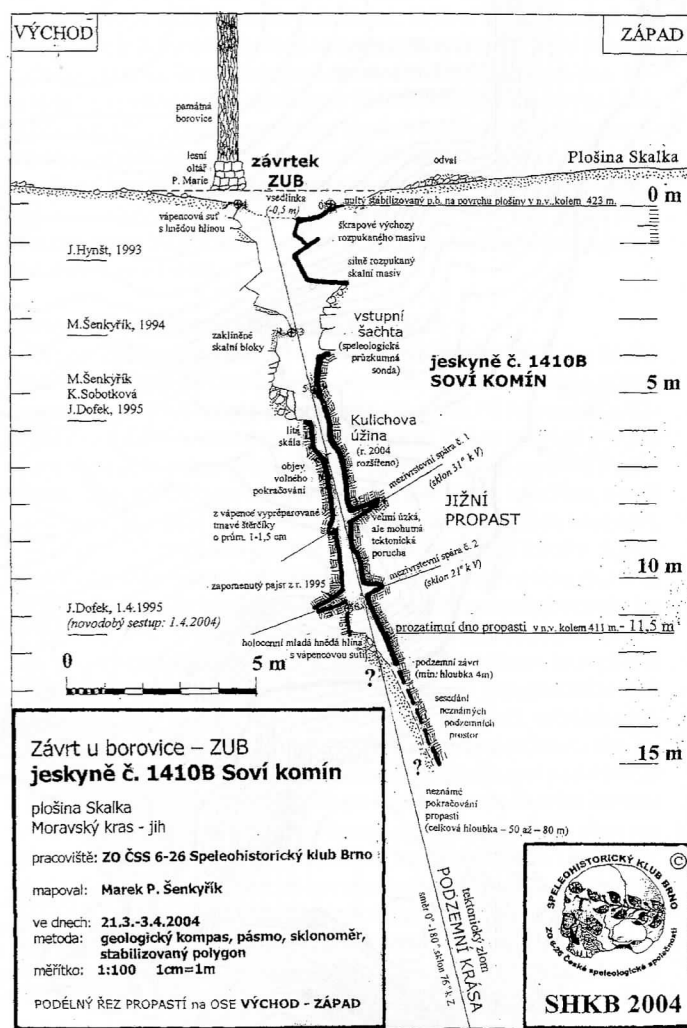

tačními nečistotami v devonském vápenci. Vzorek „štěrčků“ byl donesen na Geologickou službu Brno a J. Vít v něm makroskopicky identifikoval fosforitovou konkreci. Kromě štěrčků lze na bočních stěnách Jižní propasti spatřit hojné ostrohranné korozní facety, které dokladují poměrně intenzivní vodní skap v této podzemní komoře (který jsem zde pozoroval), přestože se nachází pouhých 10 m pod povrchem bezvodé náhorní plošiny. Sintrová výzdoba není dosud v Sovím komínu žádná. Délka polygonu jeskyně byla změřena na 13,9 m, při denivelaci 11,5 m.

Při osamělém mapování jsem přímo v podzemí Sovího komína hluboce promeditoval speleologickou problematiku v j. části plošiny Skalka a byl jsem překvapen množstvím neznámých a dosud netušených speleologických indicií, které začínají naznačovat velkou speleologickou perspektivu této krasové oblasti s nulovou historií speleologických průzkumných prací. Současně jsem předpověděl existenci v té chvíli ještě neznámé „Severní Novodvorské propasti“, jejíž přítomnost jsem vytušil za závalem směrem k S od Vstupní šachty, tzn. na protilehlém konci tektonického zlomu Jižní propasti. Projekt obnoveného speleologického průzkumu Sovího komína (Šenkyřík 2004b) byl nakonec zpracován na takové literární úrovni, že se mi dokonce podařilo pro průzkumné práce v Sovím komínu sponzorsky získat brněnské hydrogeologické firmy GeoSan a GeoTest, a ochozské lokální patrioty MUDr. Evu Klusáčkovou, autodopravce Aloise Blatného aj. Ze speleologického průzkumu plošiny Skalka jsem se snažil učinit veřejně prospěšnou akci, a proto jsem se do průzkumných prací snažil zainteresovat dokonce i Obecní zastupitelstvo obce Ochoz u Brna, na jehož katastru se speleologické lokality ZO ČSS 6-26 SHKB nacházejí. Starosta obce V. Čoupek byl speleologickým Projektem kladně osloven, a proto se obec Ochoz u Brna rozhodla průzkumné práce v Sovím komínu finančně podpořit, což mělo pro nás velký morální význam.

Dne 8. dubna 2004 byl Projekt průzkumu předán na Správu CHKO Moravský kras, následně proběhlo bezproblémové správní řízení a dne

Obr. 2 Soví komín – řez V-Z
Fig. 2 Soví Chimney – section W-E

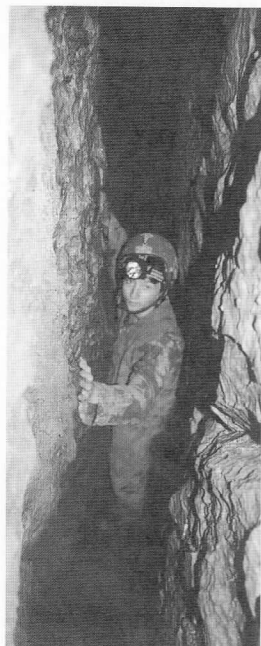

Foto 4: Jeskyně č. 1410B Soví komín – puklinovitý charakter dna Jižní propasti (-11,5 m) (foto M. P. Šenkyřík 2004)

Photo 4 Cave No. 1410B – Soví Chimney – fissure-like character of the bottom in Jižní (Southern) Shaft, -11.5 m) (Photo by M. P. Šenkyřík 2004)

Foto 5 Slavnostní shromáždění speleologů u Sovího komína dne 1.5. 2004, při příležitosti požehnání lesního oltářku s votivním obrazem Panny Marie Lurdské – ochránkyně speleologů. Oficiální zahájení obnoveného speleologického průzkumu jeskyně č.1410B Soví komín a plošiny Skalka v r. 2004 (foto M. P. Šenkyřík 2004)

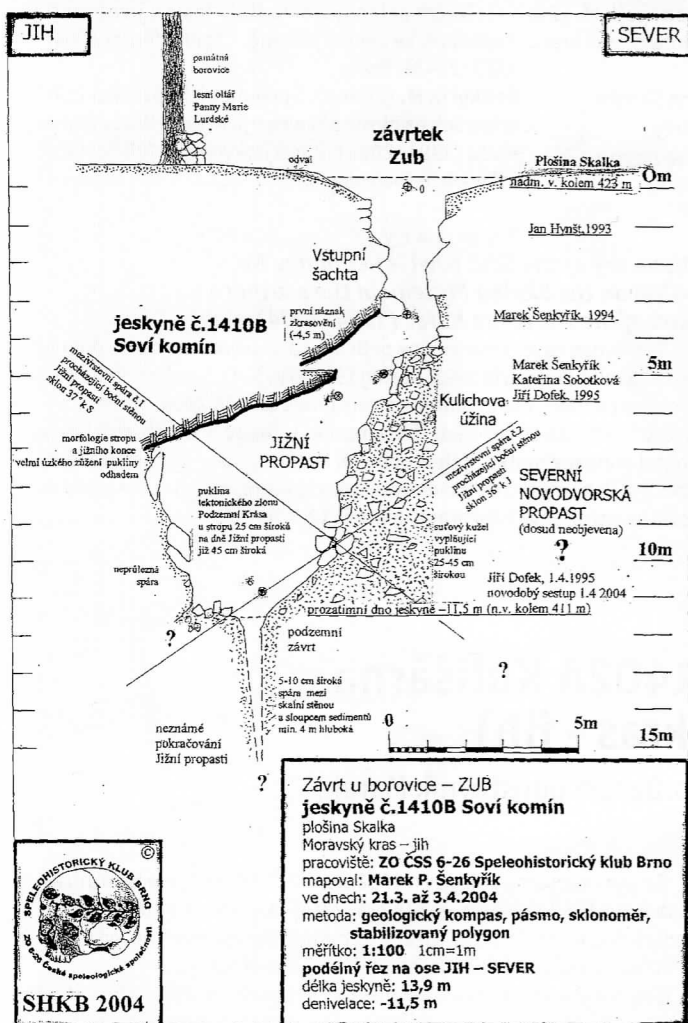
Photo 5 Ceremonial meeting of cavers at Soví Chimney on May 1, 2004 at occasion of blessing of forest altar with votive picture of Our Lady of Lourdes – protector of cavers. The official opening of renewed speleological exploration of the Soví Chimney, cave No. 1410B in 2004 (Photo by M.P. Šenkyřík 2004)

5.7.2004 proto mohla ZO ČSS 6-26 Speleohistorický klub Brno fyzicky zahájit nový speleologický průzkum propastovité jeskyně č. 1410B Soví komín. Do usilovných těžebních prací, které se zde v zápětí rozběhly, se zapojila celá řada speleologů a dobrovolníků, m.j. i z řad členů ZO 6-12 z Mechového závrtu. Netěžili jsme ovšem speleologicky perspektivní dno

Obř. 3 Soví komín – řez S-J

Fig. 3 Soví Chimney – section N-S

Jižní propasti, ale chystali jsme si cestu k budoucím objevům nejdříve poctivým vytěžením úvodního závrtu v plném profilu Vstupní šachty. Společné těžební úsilí vyvrcholilo dne 15.8.2004, kdy se pod suťovým kuzelem Vstupní šachty objevila v hloubce 9 m volná dutina - již dříve předpovězené - Severní Novodvorské propasti. Tento důležitý objev učinili: Marek P. Šenkyřík (vedoucí průzkumu), Pavel Chaloupský, Tomáš Kuchař, Jan Handla Josef Krojer (mladí kandidáti ZO 6-26 SHKB). Délka jeskyně tím vzrostla z 13,9 m (historický stav z r. 1995), na 24 m. Severní Novodvorská propast není překvapivě úzkou tektonickou spárou, jak je tomu v případě protilehlé Jižní propasti, nýbrž šikmo padající chodbou studňovitého charakteru, s klenbou 1,2 m širokou. V hloubce 12,5 m pod povrchem plošiny byl objevený postup zastaven ve volné dutině malého dómku, jehož hlinité dno uzavírá další neznámé pokračování propasti. Výkop na tomto místě bude velmi slibný, neboť Severní Novodvorská propast je geneticky založena na vysoce perspektivním směru s.-j. tektonického zlomu, který vede přímo do vápencového nitra plošiny Skalka, tedy přímo vstříc předpokládaným neznámým jeskynním systémům novodvorských, a možná z dálky až sem přitékajících, březinských (paleo)vod. Na památku tohoto důležitého objevu byla v „Kandidátském dómku“ v Severní Novodvorské propasti instalována památníková cedulka se jmény objevitelů. V zápětí se však dobře organizačně, technicky i finančně zabezpečené průzkumné práce v přímém důsledku vnitřních neshod mezi členy ZO 6-26 zhroutily. V ZO se volební pomocí 2 hlasů ujal vedení člen, který v Sovím komínu nikdy nebyl a osud dalšího speleologického průzkumu je proto nejasný.

Geneze a perspektiva lokality

Závrt Zub je první speleologicky zkoumaný závrt na náhorní plošině Skalka a Soví komín je pak na plošině Skalka současně první objevenou propastí. O existenci této lokality je ve speleologické literatuře dosud učiněna pouze stručná zmínka (Šenkyřík 2004a). Všechny prostory propastovité jeskyně č. 1410B Soví komín (Vstupní šachta, Jižní propast, Severní Novodvorská propast) jsou založeny na korozně rozšířeném významném tektonickém zlomu směru S-J (0° – 180°) směru, který je ukloněný 76° k Z. Rozdílný vliv inundačního potůčku, který se před několika staletími v důsledku vápnického odlésnění plošiny vsakoval závrtkem do podzemí, je minimální, nicméně významně přispěl k zasedimentování původně volných jeskynních komínů. Důkazem o existenci občasného ponůrku na dně závrtku jsou občasné nálezy křemenných štěrků ve kvartérní hlinité sedimentární výplni Sovího komína, pocházející z velmi starých předkvartérních pokryvů náhorní plošiny.

Současná hloubka Sovího komína -12,5 m není v žádném případě konečná, a je zřejmé, že jsme teprve ve stropní partii podstatně hlubšího propastovitého systému. Jsou zde příznivé geologické podmínky ke speleologickému sestupu nitrem tektonického zlomu Severní a Jižní propasti, až do nejhlubších úrovní, k samotné bázi plošiny. Průzkumem

Sovího komína zcela jistě dojde k dalším objevům propastovitých prostor a není dokonce ani vyloučeno jejich vyústění do struktur erozního původu podzemního odvodňování plošiny. Ve vzdálenosti 300 m sv. od Sovího komína se totiž nachází speleologicky silně podezřelý Paleovývěrový žlíbek v Kolíbkách, který byl pravděpodobně vytvořen zde vyvěrajícím vodním tokem neznámého původu. Směrem k Sovímu komínu též odtéká od Nového Dvora podzemní potůček z 1,1 km vzdálené jeskyně č. 1410A Ponorný Hrádek. Vzhledem k tomu, že se Soví komín nachází na vysoko položeném místě náhorní plošiny, je tím vytvořen jeho hloubkový potenciál. Nadmořská výška nultého polygonního bodu, fixovaného u vchodu Sovího komína na povrchu náhorní plošiny, je (na základě odečtu ze ZM ČR pomocí GPS) 423 m. Nejnížší bod jeskyně se tedy momentálně nalézá v nadm. výšce kolem 410,5 m. Paleohorizont lze čistě teoreticky očekávat kolem 380 m n.m. (horní část Paleovývěrového žlíbku v Kolíbkách), tedy již v hloubce 43 m. Hydrologicky aktivní odvodňovací cesta by se však měla při jižním úpatí plošiny naopak nacházet dosti hluboko v asi -70 až -80 m. Vývěry Říčky se v Hádeckém údolí nalézají v 308–305 m n.m. (-118 m). Též dnešní délka jeskyně 24 m bude (v případě, že se lokalita bude aktivně řešit) narůstat. Soví komín má potenciál, aby délka jeho polygonu přesáhla i několik stovek metrů, čímž by s Malým lesíkem, Mechovým závrtkem a Málčinou jeskyní soupeřil o 2. až 4. místo na žebříčku nejdelších jeskyní j. části Moravského krasu. Soví komín je ve speleologicky chudých poměrech plošiny Skalka opravdu důležitou strategickou lokalitou, která může být i zásadního významu. Její speleologický průzkum je důležitý, neboť se jedná o vůbec první speleologickou sondu do vápenců v této části Moravského krasu, která umožňuje posoudit míru jejich zkrasování, a ta by měla být na jihovýchodě plošiny nejvyšší...

Poděkování

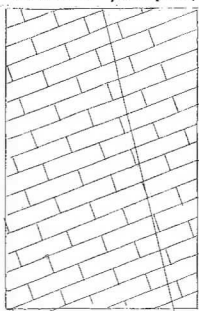
Jsem zavázán poděkováním firmám i jednotlivcům, které se mi podařilo získat jako sponzory pro speleologický průzkum Sovího komína, a proto mne mrzí, že s ohledem na změnu ve vedení speleologické skupiny ZO 6-26 nemohu již své závazky k nim garantovat. Mé upřímné poděkování patří zejména paní Ing. Boženě Vykydalové za nevšední míru empatie její hydrogeologické firmy GeoSan z Brna – Slatiny. Dále děkuji Ing. Pavlu Benkovičovi a RNDr. Lubomírovi Procházce za sponzorskou pomoc firmy GeoTest z Brna – Slatiny a za připsání archivu vrtných prací.

Děkuji panu Miloši Žalmanovi a firmě GP s.r.o. (Roosveltova 9) za sponzorství GPS této nejlepší prodejny s geodetickými pomůckami v Brně, díky čemuž mohla být sestavena první přesná karsologická mapa krasových jevů plošiny Skalka, která je publikována v tomto sborníku. Děkuji též Bobovi Klváňovi a čajovně Zadní Trakt v Brně za nadační dar, díky němuž byla na Ponoru založena Speleologická čajovna

Děkuji též paní MUDr. Evě Klusáčkové z Ochozi u Brna za aktivní pomoc při jednání s obecním zastupitelstvem obce a za sponzorský příspěvek. Poděkování patří Obecnímu úřadu Ochoz u Brna (starosta V. Čoupek a místostarosta p. Petlach), ochozskému autodopravci Aloisovi Blatnému, jakož i všem ostatním dárcům, či pomocníkům speleologického průzkumu v Sovím komíně v r. 2004. Za dobrou spolupráci v r. 2004 děkuji též Správě CHKO Moravský kras (RNDr. A. Tůma a RNDr. L. Štefka),

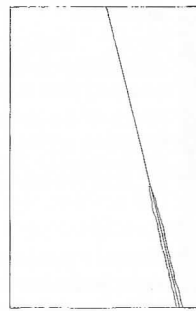
*Toulám se po lesích Skalky,
Hledám skryté závrtky
A mé boty jsou žluté od pílu
Kvetoucích smrků*
2004

VÝCHOD povrch plošiny

1. fáze
tektonická predispozice
vápencového masivu
(severojižní tektonický zlom
ukloněný - 76° k západu)

Marek P. Šenkyřík, 2004

2. fáze
korozně postupující komín
podél tektonického zlomu

3. fáze
přiblížení komína k povrchu
a jeho proborování

Obr. 4 Schéma vzniku a geologického vývoje Sovího komína

Fig. 4 The scheme of origin and evolution of the Soví Chimney

členům sesterské ZO ČSS 6-12 z Mechového závrtku, Filipu Doležalovi (ZO 6-16) a Pavlu Chaloupkému.

Dovětek

Dne 1. ledna L. P. 2005 byla u lesního oltářku Panny Marie Lurdské – ochránkyně speleologů na plošině Skalka u Sovího komína ustavena nová základní organizace České speleologické společnosti pod názvem: „Speleologický průzkum poustevníků Marek“. Zakládajícími členy nové ZO ČSS jsou: Marek Poustevník – Šenkyřík, kněz Václav Groh OM (paulánský mnich z Vranovského kláštera), Lubomír Sleha (učitel jóg), Miloš Muzikář (streetworker, malíř duchovních obrazů), Patrick Bárta (kovář historických japonských mečů), Petr Špaček (pokojný bojovník) a Martin Bohm.

Literatura:

Šenkyřík M. (2004a): Náčrt paleosystému Malý lesík v jižní části Moravského krasu. Poznámky ke genezi jeskyně. - *Speleofórum* 2004, XXIII: 26–31. Praha.

Šenkyřík M. (2004b): Speleologický průzkum závrtku Zub na plošině Skalka v jižní části Moravského krasu (1994–2004). Objev jeskyně č. 1410B Soví komín. - *Acta Speleohistorica*, 1/2004: 1–35. Brno.

Summary:

Discovery of the Soví (Owl's) Chimney No. 1410B on the Skalka Plateau in the southern part of the Moravian Karst (1994–2004)

Jan Hynšt, caver from village of Ochoz, discovered unknown doline on the Skalka Plateau in 1993. During 1994–1995, 11.5 m deep shaft was discovered here. The exploration continued only in 2004, when Nové Dvory Shaft was discovered. The potential is for 80 m depth with horizontal drainage routes. Paleo-ponor of Malý lesík Cave and small active ponor of Ponorný Hrádek Cave are directed towards our site. The present total length of cave is 24 m and depth is 12.5 m.

Historie objevu jeskyně č. 1402A Kulišárna (plošina Skalka, Moravský kras - jih)

Marek Poustevník Šenkyřík (Speleologický průzkum poustevníků Marek)

Jeskyně č. 1402A Kulišárna se nachází na souřadnicích GPS N 49°16.368', E 016°45.037' (±10 m) v malém opuštěném historickém lůmku při jižním úpatí plošiny U Studánek, na k.ú. Březina, v j. části Moravského krasu. O její existenci není dosud učiněna žádná literární zmínka, a proto zde přináším o jejím objevu základní historické informace.

Jeskyni Kulišárna objevil v r. 1992 člen ZO ČSS 6-26 Speleohistorický klub Brno Jiří Dofek z Nového Dvora, zvaný „Kulich“. K objevu ho přivedla liška, která si v jeskyňce zřídila doupě. Speleologickým výkopem J. Dofek objevil plazivkovitou chodbičku 2,6 m dlouhou, 1 m vysokou a 0,35 m širokou. Chodbička směřuje k Z a nese erozní značky (stropní korýtko v embryonálním stavu vývoje). Složením jmen obou objevitelů